

Skolans välfärdsbeskrivning

Serien Idékort ges ut av gruppen Kommunala välfärdsstrategier, som hör till Stakes (Forsknings- och tveklingscentralen för social- och hälsovården) resultatområde Välfärds- och hälsofrämjande. Genom idékortet presenteras anvisningar och lösningar, med hjälp av vilka yrkesverksamma inom olika sektorer kan utveckla sina arbetsmetoder.
ISSN 1456-4475

Välfärdsbeskrivningen är ett utvecklingsverktyg

Skolans välfärdsbeskrivning är en komprimerad beskrivning av skolans välfärdssituation och hur den förändrats. Välfärden i skolan beskrivs genom variabler som experter valt ut.

I skolans välfärdsbeskrivning redogörs på ett komprimerat sätt för välfärden i skolan: skolan som arbetsmiljö, inlärnings- och undervisningsförhållanden, stämningen i skolan, samspelet mellan barn och vuxna, elevernas hälsotillstånd och levnadsvanor, säkerheten samt den fysiska miljön i skolan.

Skolans välfärdsbeskrivning är ett verktyg för att utveckla, följa och utvärdera verksamheten.

Välfärdsbeskrivningen utarbetas varje år och offentliggörs i anslutning till skolans verksamhetsberättelse. Den bör upprättas tillsammans med rektorn, lärarna, elevvårdspersonalen och eleverna. Även föräldrarna kan delta i utarbetandet.

Den årliga välfärdsbeskrivningen riktar sig också till föräldrarna och kommunens beslutsfattare. Den är kortare än den beskrivning som är avsedd för internt bruk i skolan och som utarbetas med några års mellanrum. Ett annat sätt att periodisera utarbetandet av välfärdsbeskrivningen är att varje år gå närmare in på ett särskilt tema och att presentera de övriga temana kortfattat genom uppföljningsindikatorer.

Genom välfärdsbeskrivningen kartläggs välfärdssituationen i skolan. Dessutom stärker den välfärdsstrukturen.

Välfärdsbeskrivningen är en del av kommunens välfärdsredogörelse

Skolans välfärdsbeskrivning kan jämföras med kommunens välfärdsredogörelse, som är en komprimerad beskrivning av befolkningens välfärdstillstånd, dess förändringar samt effekterna av de beslut som fattats och av verksamhetsprogrammen på befolkningens välfärd.

Befolkningens välfärd och välfärdsförändringarna beskrivs verbalt eller med nyckeltal som ingår i välfärdsindikatorerna. Med välfärdsindikatorerna beskrivs också befolkningens levnadsförhållanden, livsmiljö, hälsa, levnadsvanor, förmåga att klara olika livssituationer samt hur kommunens välfärdstjänster fungerar enligt de krav som ställts upp för dem.

Kommunens välfärdsredogörelse är ett dokument som tjänsteinnehavarna upprättar för att användas som hjälpmedel för politiskt beslutsfattande och uppföljning.

Innehållet i skolans välfärdsbeskrivning

Tekniska uppgifter som beskriver skolan är

- skolans namn
- grundläggningsår
- skolans verksamhetsidé
- årsklasserna, elevantalet (antal/årsklass)
- skolans specialuppgifter, prioriteringar
- personalantal per personalkategori
- elevvårdsgruppens sammansättning

Innehållet i skolans välfärdsbeskrivning

Skolorna kan använda välfärdsbeskrivningen enligt sina egna behov. Det viktiga är att beskrivningarna i huvuddrag är enhetliga, så att de kan jämföras tidsmässigt och med andra skolor.

När man har fått praktiska erfarenheter av välfärdsbeskrivningen och den har finslipats enligt de behov som framkommer, kan modellen rekommenderas för alla skolor. Välfärdsbeskrivningen inbegriper de element som uppmärksammas i de nya skolorna.

Temaområdena och deras innehåll i välfärdsbeskrivningen

Det som beskrivs presenteras i form av nyckeltal, om sådana finns att tillgå. Dessutom kan man beskriva vad som gjorts när det gäller varje enskild indikatorhelhet eller vad som är aktuellt i dem. Exempelen efter indikatorerna preciserar innehållet. I beskrivningen lönar det sig att fokusera på aktuella frågor.

1. Skolan som arbetsmiljö

- Skolans lokaler (m² eller m³/elev, hälsosamhet, ändamålsenlighet, trivsel; t.ex. kvaliteten på inomhusluften, möblemang, personalrum, förvaringsutrymmen, städning)
- Gårdsplan (stimulerande, mångsidig, säker, fungerande)
- Klass/storlek på undervisningsgrupperna, undervisningsorganisation
- Lärarum, placering av stödtjänster
- Lokalen för skolbespisning och dess ändamålsenlighet

2. Inlärnings- och undervisningsförhållanden

- Inlärningsförutsättningar (t.ex. lärarfortbildning, informationsspridning, ledning, samarbete, vikariesystem, lärarnas ork, kartläggning av arbetshälsan)
- Inlärningsatmosfär (t.ex. den sociala atmosfären i klasserna, samspel, elevaktivitet, vänelevsverksamhet)
- Elevernas framsteg (t.ex. uppföljning av framsteg, genomförande av bedömningen, stöd till elever vars medeltal är under 6,5 samt uppmuntrande av bra elever)
- Organisation av specialundervisning (t.ex. lokaler, specialundervisningsformer, individuell undervisning eller gruppundervisning)

■ Elevvårdsgruppens verksamhet (t.ex. mötesfrekvens, ärenden som behandlas, tillvägagångssätt)

■ Samarbete (mellan hem och skola, andra förvaltningsområden, andra samarbetspartner)

3. Säkerhet

■ Fysisk säkerhet (t.ex. säkerheten i skolans omgivning, skololycksfall och våld)

■ Psykisk säkerhet (t.ex. skolmobbing och tillvägagångssätt, upplevd säkerhet)

■ Skolans första hjälpenberedskap, krisplaner

■ Trafiksäkerheten i skolans omgivning

■ Förebyggande drogarbete i skolan

■ Hälsokontroller (miljöhälsa, säkerhetsplan)

4. Hälsa och levnadsvanor

■ Skolans starka sidor i fråga om välfärd

■ Upplevd hälsa (enligt enkäten Hälsa i skolan)

■ Lärarnas/den övriga personalens upplevda hälsa (t.ex. arbetsförmågeindex/TTL, motionsevenemanget Kuntokymppi/TTL)

■ Sjukfrånvaro/övrig frånvaro (elever, lärare, övrig personal)

■ Psykosociala symtom (depression, ”problematiska gråzoner” ur lärarnas och hälsovårdarnas perspektiv)

■ Rökning och användning av rusmedel (enkäten Hälsa i skolan, utvecklingen de senaste åren, skolans tillvägagångssätt, regler, överenskommelser, temaveckor osv.)

■ Öka kunskaperna i hälsa och säkerhet (öka informationen om hälsa och säkerhet samt färdigheterna, hälsovårdsrådgivning)

■ Skolhälsovården (tillgång, följa upp elevernas hälsa och välfärd, bidra till bättre hälsokunskaper, personalen och kunnandet inom skolhälsovården, lokaler)

■ Organisation av elevvård (verksamhets- och utvärderingsplan)

■ Samarbete med elevernas föräldrar och vårdnadshavare (föräldrarnas deltagande i hälsokontroller)

■ Skolbespisning (utnyttjandet av bespisningen)

5. Allmän utvärdering och framtidsplaner

I det sista stycket behandlas de framtida utvecklingsplanerna. Tyngdpunkten ligger på framtidsplanerna och prioriteringarna i verksamheten. Utvärderingsstycket är kort och komprimerat.

Den faktiska välfärdsbeskrivningen består av fem delar:

■ Skolan som arbetsmiljö

■ Inlärnings- och undervisningsförhållanden

■ Säkerhet

■ Hälsotillstånd och levnadsvanor

■ Allmän utvärdering och frågor som prioriteras i framtiden

Ytterligare information

Perttilä K., Kautto S., Lounamaa A., Luopa P., Ritamo M., Rimpelä M., Pesonen A.-E., Zotow M. (2003). Hyvinvointi kouluyhteisössä (HVK) - kehittämishankkeen loppuraportti [Sluttrapport om utvecklingsprojektet välfärden i skolan (HVK)], Stakes serie Aiheita 25/2003.

Stakes (2003). Hyvinvointi koulussa -hanke (HVK) [Projektet välfärden i skolan (HVK)]. Terve Kunta - verkosto [Nätverket En frisk kommun] <http://www.stakes.fi/hyvinvointi/ted/tkverkosto/hvk/index.htm>.

Stakes (2003). Vertaisarviointi hyvinvoinnin työkaluna - esimerkkinä kouluyhteisö [Inbördes utvärdering som välfärdsverktyg – skolan som exempel]. Stakes idékort 1/03.

Stakes (2003). Hyvinvointikertomus kunnan strategiatyön välineenä [Välfärdsredogörelsen som verktyg i kommunens strategiarbete]. Stakes idékort 2/03.

Arnkil T.E., Eriksson E., Arnkil R. (2001). Dialogisk utveckling av kommunernas service. Från sektorcentrering och projektkaos till flexibla nätverk. Forsknings- och utvecklingscentralen för social och hälsovården – Stakes. Rapporter 260:2001.

Helsingfors stad (2003). Hyvinvointi koulussa, Ressun peruskoulu [Välfärden i skolan, grundskolan Ressun peruskoulu]. <http://www.ressuy.edu.hel.fi/main/toiminta/hvk/hvk.htm>.

Kajana stad (2003). Skolan Hauholan koulu. <http://edu.kajaani.fi/~hauhola/vo.htm#>.

Björneborg stad (2003). Hyvinvointi Kuninkaanhaassa [Välfärden i Kuninkaanhaka]. <http://koulut.cedunet.com/khakaya/>.

Soini H. (2001). Oppiminen sosiaalisena käytäntönä [Inlärnning som social praxis]. Vertaiskonsultaatio yhteistoiminnallisena oppimisen muotona [Inbördes konsultation som samarbetsinriktat inlärnningssätt]. Psykologia 1–2, 49–58.

Tammerfors stad (2003). Hyvinvoinva koulu, Tesoman ala-aste [En välmående skola, lågstadiet Tesoman ala-aste]. <http://www.info.tampere.fi/a/tesomajarvi/hankkeet/hankkeet.html>.

Vanda stad (2003). Hyvinvointi koulussa -hanke, Tikkurilan koulu [Projektet En välmående skola, skolan Tikkurilan koulu]. <http://www.edu.vantaa.fi/tikkurila/toiminta.htm>.

Kontaktinformation

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården – Stakes
Välfärds- och hälsofrämjande
Gruppen Kommunala välfärdsstrategier
Kerttu Perttilä
Telefon (09) 39 67 23 18
Fax (09) 39 67 20 07
E-post kerttu.perttila@stakes.fi
www.stakes.fi/hyvinvointi/khs
Postadress
PB 220, 00531 Helsingfors
Besöksadress
Fågelviksgränden 4, 00530 Helsingfors
Telefon (09) 396 71
Fax (09) 39 67 20 07
www.stakes.fi

Vad anser skolorna om välfärdsbeskrivningen?

Sammanfattning av intervjuerna i HVK-skolorna

Att utarbeta välfärdsbeskrivningen betraktades i en del skolor som en av de mest positiva sakerna i projektet Hyvinvointi koulussa (Välfärden i skolan). Beskrivningen sågs som ett självutvärderingsverktyg för skolan.

Rektorer och lärare ansåg att man inom kommunförvaltningen inte har tillräcklig kännedom om skolpersonalens arbetsförhållanden och att beslutsfattarna i kommunen inte kan bedöma vid fattande av beslut hur väsentligt t.ex. relevantalet i klassen är för undervisningen.

Enligt många rektorer och lärare bör skolans välfärdsbeskrivning distribueras till direktörerna inom skolväsendet, direktionerna och/eller undervisningsnämnderna. Vissa ansåg att beskrivningen kunde läggas på skolans hemsidor, där den s.k. gräsrotsnivån skulle ha mest glädje av den. En välfärdsbeskrivning som sprids offentligt bör inte vara för omfattande.

En del av rektorer ansåg att det är viktigt att föräldrarna får ta del av välfärdsbeskrivningen, eftersom den är en redogörelse över skolans verksamhet. Välfärdsbeskrivningen sågs också som reklam för skolan. Genom beskrivningen skulle man kunna locka föräldrar att sätta sina barn i just denna skola. Å andra sidan konstaterade man att om välfärdsbeskrivningen görs i reklamsyfte, försöker man att ge en så positiv bild som möjligt av skolan och då utarbetar skolorna inte sin välfärdsbeskrivning enligt verkligheten.

Även om skolans välfärdsbeskrivning sågs som behövlig och någonting som det lönar sig att utveckla vidare, ansåg många rektorer att beskrivningens grundstruktur som sådan inte helt uppfyllde behoven i deras skola. Enligt vissa skulle en så kort och komprimerad välfärdsbeskrivning som möjligt vara användbar. Å andra sidan misstänkte man att en alltför komprimerad beskrivning som innehåller mycket medeltal inte skulle ge en tillräckligt mångsidig bild av skolan.

Erfarenheterna av omfattningen och utarbetandet av välfärdsbeskrivningen gick isär. En del ansåg att den nuvarande omfattningen var lämplig och att anvisningarna var utmärkt. Andra ansåg däremot att det var mycket arbetskrävande att utarbeta beskrivningen i dess nuvarande omfattning. Man beförde också att för detaljerade anvisningar skulle leda till att det givande bearbetnings- och engagemangsskedet skulle falla bort.

Strukturen för beskrivningen ansågs vara en bra utgångspunkt för arbetet. Dessutom ansåg man att innehållet kunde anpassas efter skolans behov när det utarbetas.

Allmänt taget såg man som god praxis att skolans välfärdsbeskrivning utarbetas tillsammans med rektorn, lärarna och föräldrarna.

Det är skäl att ta hänsyn till elevernas synpunkter. Önskemålet var att elevkåren och väneleverna skulle delta mer än för närvarande i utarbetandet av skolans välfärdsbeskrivning.